

Javaslat az

„Esterházy Miklós Magán és Nyilvános Idomító Intézet központi villaépülete és istálló komplexuma Tata-Tóvároson az Osztrák-Magyar Monarchia idejében az alábbi versenyengedély számon szerepeltek mint Idomító Intézet 1885-1920 között:

II, IV, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XVII, XIX, XXI, XXIV, XXVII, XXIX, XXX, XXXI, XXXIII) ”

Komárom-Esztergom megyei Tatai Értéktárba történő felvételéhez, mint a lóversenyzés kimagasló sportteljesítményei és szellemi öröksége

Készítette:

Nizelberger Róbert

TATA 2890 Sport út 33.A Tata, 2021.09.21.

(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Nizelberger Róbert
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Nizelberger Róbert
Levelezési cím: TATA 2890 SPOERT ÚT 33A
Telefonszám:06-30-8306869
E-mail cím:nizelberger.robert@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Esterházy Miklós Magán és Nyilvános Idomító intézet központi JOCKEY ÉS TRÉNER villaépülete és a megmaradt versenystálló komplexuma, angol helytörténeti lovasmúzeum. A Magyarországon „honpolgári esküt tett és a tatai temetőben nyugvó világhírű tréner emlékhelyének megőrzése.

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:¹

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték: ANGOL

igen
amely nemzetiség:²

nem

4. A megyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti értéket tartalmazó települési/tájegységi értéktár megnevezése és a felvétel dátuma: TATA 2021.09.25

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

Gróf Esterházy Miklós az 1880-as évtizedben angol idomárokkal vette fel a kapcsolatot, akik letelepedtek Tatán.

A mai Tata Sport út 33-as számú Villaépület központi szerepet játszott a lovaséletben. Tata-Tóváros legnagyobb Magán és Nyilvános Lóidomító intézete volt az Esterházy birtokrendszerben. A Tata Baji út 1. sarki telkét összekötve a Sport út 33. alatti telekegyüttessel egy versenystálló rendszer alakult ki és működött 1885-1920 között. Az istállók 80-120 angol telivér lónak adtak helyet. A kor és a világ legjobb lovas trénerai, zsokei dolgoztak ezen a területen és használták a tatai villát és a tréner lovas komplexumot: Henry Milne, George Hitch, Hutschenreiter Károly, Robert Heat, Alfred Beeson, James Styles, Szemere Miklós, John Devis. A versenystállókat a korszak kiemelkedő ménes tulajdonosai, üzletemberei, főurai üzemeltették. Az Osztrák-Magyar Monarchiában és Európában is Tata kiemelkedő szerepet töltött be akkoriban, ez volt a Magyar Newmarket. A villa része volt a Magán- és Nyilvános Idomító Intézetnek, ami az Esterházy birtokon terült el és ez volt Tata Tóvároson az első és legnagyobb idomító intézet. A Monarchiában akkreditálták és római számmal látták el a versenystállókat és idomító intézeteket.

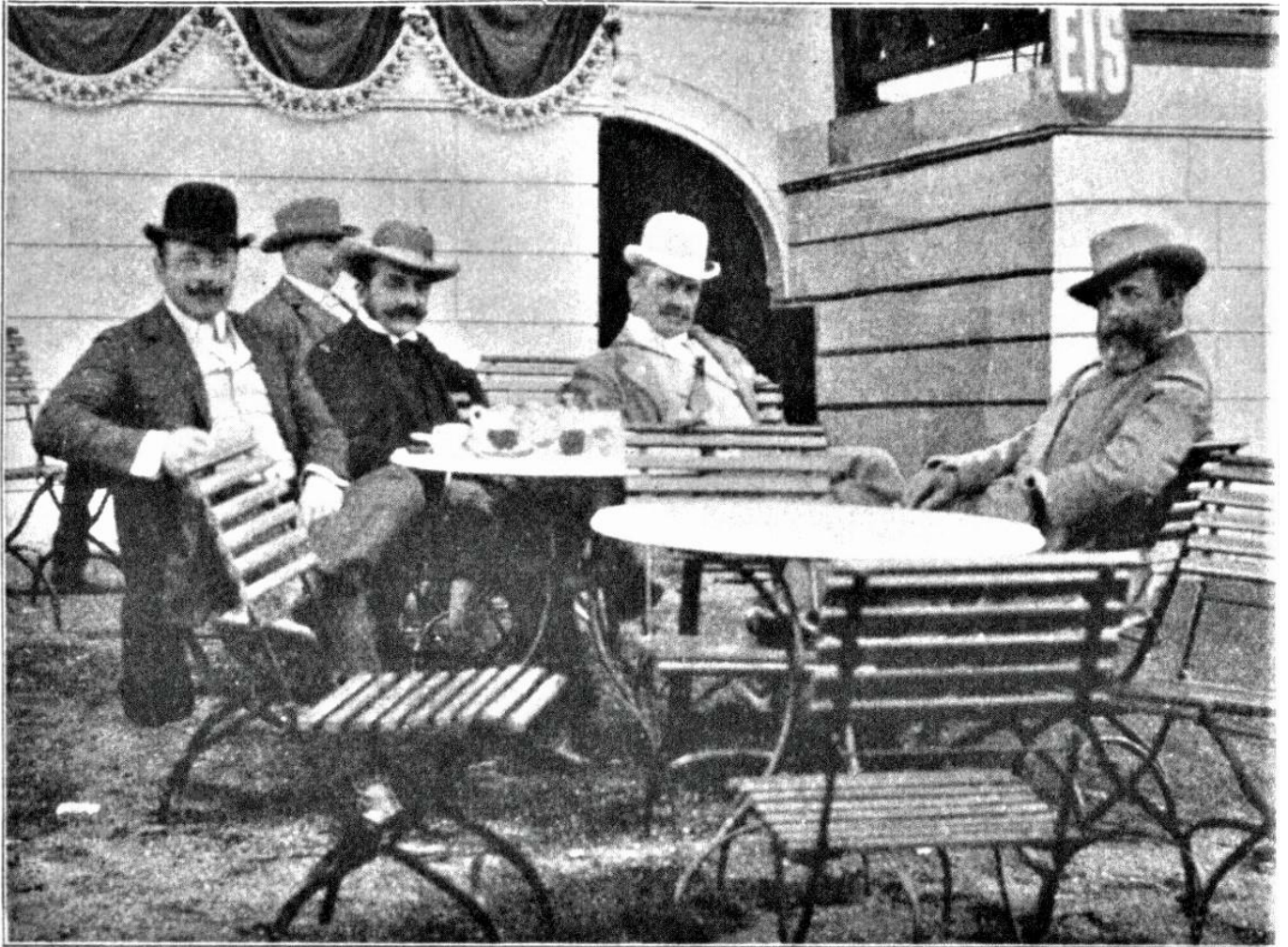
(II,IV,VIII,IX,X,XI,XII,XIII,XIV,XVII,XIX,XXI,XXIV,XXVII,XXIX,XXX,XXXI,XXXIII) Az 1886-1920-ig Tata Tóvároson (Baji út 1. /Budai út - Sport út 33./ Hattyúliget út) a villa és a körülötte lévő

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

² Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

komplexum, a verseny- és tréningpálya közelsége miatt a legideálisabb volt a korszakban. Közel volt a tréning- és versenypálya és a lovak szállításához (transzportálásához-fedeztetéséhez-béértartásához-idomításához) a vasútállomás.

A versenyistállókat a kor meghatározó nemesi földbirtokosai, mecénásai, gyárosai, bankárai működtették Tata-Tóvároson. Versenyistálló tulajdonosok a telep működése alatt: gr Henkel Artúr, br Baltazzi Arisztid, br Spinger Gusztáv, br Üchritz Zsigmond, dr Péchy Andor, br Blaskovich Ernő, br Blaskovich Elemér, gr Zombory Erzsébet és Zombory Richard, br Rotchild Jenő Fhdgy, br Rotchild Natán, Heat Ralph úrnő, gr Szapáry Iván, br Pázmándy, gr Zichy Béla, gr Pállfy István, Hrg Pállfy Miklós, br Oppenheim, Dreher Antal, br Harkányi János, ifj. gf Esterházy Móricz, Hg Esterházy Pál, gr Esterházy Imre, Mayer Artúr őrnagy, Söllinger Henrik százados, gr Forgách László, Hr Braganzai, Lebaudy Róbert a kor legtekintélyesebb versenyistálló tulajdonosa Európa szerte, gf Esterházy Miklós, br Herczog Mór, br Forgách István, gr Zichy Béla, gr Zichy Antal, Mautner Viktor, gr Festetics Tasziló, br Tornyai Scholssberger Lajos, br Scholssberger Zsigmond, br Schlossberger Natán. Fő célja volt az istállótulajdonosoknak, hogy kiváló alapot képezzenek Magyarország számára, valamint vezető szerepet kapjanak a Monarchiában lóversenyeztetésben és lótenyésztésben. Henry Milne (1857-1938) 1887-ben Péchy Andor hívására jött Tatára, aki Tokio és MacDonald, a világhíres telivérek idomárja is volt. Milne Üchritz Zsigmond báró és Péchy Andor fő trénere lett. A Sport utcai angol stílusú villában lakott és dolgozott pár évet. A villa helyt adott a helyi főuraknak, zsokéknak, akik zenés összejöveteleket, bálakat, teadélutánokat szerveztek az angol kolónia részére. Köszönet dédnagyapámnak, Nieselberger István (1880 Miklósi -1954 Tata) építőipari vállalkozónak, aki Péchy Andor barátja volt és 1947-től lakta a villát haláláig. A területet, ami Esterházy birtok volt, 1937-ben államosították és felszabdalták. A villa a mai napig családi kézben maradt, így megőrizve a korhűséget, az eredeti belső enteriőrt az utókor számára, ami igen ritka kincs. Szándékom a villa történelmi részének megismertetése, Tata város lakóinak olyan plusz információt adni, ami közelebb viszi az olvasót Tata Aranykorához és a lovas sporthoz. Egyben emléket állítva azoknak, akik lóversenyezésben, tenyésztésben világhírnevet szereztek Tatának. Méltatlanul elfeledett istállótulajdonosait, zsokéit, lótenyésztőit, akik a lovasélet aranykorában felvirágoztatták városunkat. Nem beszélve azokról a versenylovakról, akik ezekben az istállóknak éltek minnapjaikat és rengeteget trenírozatták őket, ami abban az időben kimagasló versenyeredményeket hozott, Tata számára európai hírnevet. Ezen lovakat is meg kell említeni ebben a szellemi örökségben, amit Tata közönsége már elfeledett. Kezdeném az ügető versenylovakkal. 1885-1897-ben a Monarchiában tatai derby nyerő lovak névsora: Ajándék, Andal, Halikra. Ezek a lovak a Baji úti (akkor Budai út) istállóknak álltak Hutschenreiter Károly tréner hajtó felügyelete alatt. 1886-ban Hutschenreiter Károly Esterházy fő ügető trénere is kapott 24 ló tartására és tréningezésére itt helyt, elsőként az újnak és modernnek mondott komplexumban. Magyarországon itt volt először magán és nyilvános Ügető idomító intézet. Többnyire Esterházy Miklós és Móricz lovait tréningezte. A Baji úti és Sport úti komplexum és versenyistállókat a kor meghatározó nemesi földbirtokosai működtették: Báró Üchritz Zsigmond, Szemere Miklós és Kálmán, br Péchy Andor, gf Festetics Tasziló, báró Spinger Gusztáv. Ezért a legjobb trénereket hozták Angliából Tatára. Közülük négyen 1915-ben Magyar honpolgári esküt tettek Alfred Beeson, James Beeson, Henry Milne, James Styles, ők a tatai temetőben nyugszanak családtagokkal.

Vom Karlsbader Rennplatz.

Herr Jean de Reszke   Herr Aristide Baltazzi,   Herr And. v. Péchy,   Baron Sigm. Uechtritz.

Nach einer Photographie aus dem Atelier M. Adler, Karlsbad.

gr Szapáry, Blaskovich Ernő, br Üchritz Zsigmond, gr Pázmándy

Milne hívására érkezett ide Fred Taral 1900-ban (USA), aki 7 évet lakott a villában. Az USA Halhatatlanok Múzeumában lett kiállítva Taral amerikai és európai összes elért eredménye. 1450 győzelme volt hivatalosan Amerikában és az Osztrák-Magyar Monarchiában legalább 500. A villában megforduló híres zsokéék Robert Huxtable, Bonta Ferenc, Janek Géza (1450 győzelem), Janek Ferenc,

Gulyás Mihály (250). A villa 1885-1886 között épült meg, akkor Esterházy Miklós Feszty Adolfot bízta meg a tervezéssel, amit Joseph Dexler osztrák építész fejezett be és kivitelezte a villaépületet és a körülötte angol mintára épített istállókat. A közelben talán egy időben kezdődött az építkezés, ami jelenleg Feszty–Ugron villa, Feszty Adolf építész építette 1885-ben, aki annak a Feszty Árpádnak volt a bátyja, aki 1896-ban a millenáris kiállításra megfestette a Magyarok bejövetele című hatalmas diorámát. Feszty Adolf barátjával, gróf Esterházy Miklóssal 1886-ban tervpályázatot nyújtott be Budapest ivóvízellátására. A tervek szerint az akkor 800 000 lakosú fővárosba Tatóról szállítottak volna napi 120 000 köbméter ivóvizet. Feszty azonban nem csak építész, hanem feltaláló is volt. 1890-ben kibérelte Esterházy herceg 30000 holdas kapuvári uradalmát. Fesztyék tartottak és vásároltak is telivéreket Esterházy Miklóstól és a Tata Sport úti istállóban tartották, továbbá Feszty István huszárezredes kiváló lovas tanár volt és Feszty Lajos Esterházy jószágigazgatója is befektetőként Adolffal lovakat tartott a Tata-Tóvárosi istállóban. A Feszty család ezer szálon kötődött az uradalomhoz. Feszty Lajos maradt az utolsó jószágigazgatója az Esterházy családnak, amíg nem kezdődött meg az államosítás.

Angol stílusú Magán és Nyilvános Idomító intézeti villaépület

A korabeli újságok részletesen 1880-1919-ig végig dokumentálták a versenyistállók eredményeit negyedéves jelentési kötelezettséggel tréner, jockey, versenylovak, tulajdonosok és eredményeiket.

saságnak, kintetve és bizalmára méltatva a király által, ki őt belső titkos tanácsosává, majd később az *aranygyapjas reni* vitézei körébe vette s *ki renálgyúl polotójában* is megjelent, és gyakori érintkezésben az uralkodó fivérével Károly Lajos főherczeggel, (a veres kereszt ügyében) és ezáltal az udvarral — nem csoda, hogy boldognak érezhette magát.

Az ő Lovaregyleti elnökségének kezdő évére esik az *Uj versenytér* építésének befejezése is, melyet meg bold. br. Wenckheim Béla kezdett, s melynek megszerzésében gróf Andrassy Aladár ő excja első sorban, majd az építkezés gondjaiban gr. Batthyány Elemér és gróf Károlyi István megészített fáradozásai segítettek őt. Nehéz idők voltak azok pénzügyi tekintetben, de egyrésztől gróf Festetics Tassilo a «Kincsem sorsjátékkal»; másrésztől gr. Sztáray és br. Üchritz a mindnyajunk előtt ismeretes «bűvös-gépek» *tökéltetése* által — e részben gondtalan éveket biztosítottak neki.

Időközben gróf Károlyi Gyula ménesei és vadászatai gyarapítása és emelésére is sokat tett; a régibb telivér ménék és kanczák mellé újabbakat szerzett Angliából (Sophie, Saxon Queen, Response, Golspie) és apalónak *Ercildoune*t hozatta be, mely egyik fiának Masseurnak rendkívüli tehetséggel (mint keléves) örvendezteté meg a tenyésztőt, s ha haromeveskorában baja nem lett volna, ugy legnagyobb valószínűséggel a Derby kék szalagját hozta volna el Bécstől. Egy másik mén (Fatalist) a derek Forbidden fruit ivadéka — félverre használtatik, szintugy Springbok is. Ezenkívül a norfolki veres deres «Price fight» behozatalával a hintós-lovak nagyjobbítására törekedett, s ez sikerült is neki, nagy nemes vadász- és hintós lovak ismeretésekk lettek bel- és külföldön; a mi felesleges volt az külföldi lejedelmi udvarokba jutott. Már az 1885-dik évi orsz. lókiállításán feltűntek nagyuti méneséből a Durham-kanczák «Viola és Cendrillon», melyeknél nemesebb, szebb, szabályosabb és jobb csontu tenyészállatot hiába kerestünk az egész kiállításán; ezek mellett a két sárga Forbidden fruit—Betty-ivadék — olyan nehéz teher alá való vadászlovak voltak, melyeknél aczélosabb és győzebbet Irland sem állított volna ki; fel is tűntek a rókavadászatokon.

A parádi erdőben szarvas-állományát — más vidékről hozott szarvasok keresztézése által emelte, ugy a bujaki uradalomban is, s a parádi 10000 holdas vadaskert első 10-ik évi collectionalis kiállítása mutatá, mily gyönyörűen jutalmazta meg a tenyészet — fáradozását. Voltak évek, midőn ha uradalmaiban kevés makk érkezett, hogy ezt távoli erdeiből hozatta, s tudunk éveket, midőn a zugligetbe vezető vadgesztenye-allék összes gyümölcseit megvette s a parádi erdőbe szállította, hogy vadjai erőben legyenek a zordon tél kitartására. — Parádon élete utolsó nyarán is lovak és vadjai nyújtották legked-

vezőzet lett. — De ő bekében nyughatik, mert kötelességének élt mindig s mind családjá, mind a hazá és király iránvában annyira teljesíté azt, hogy bátran elmondhatta volna halálakor mint a nagy római: «Diem nullam perdidit».

Sárkány J. F.

Idomítás alatti lovak.

Tatai magánidomító-intézet.

Idomár: Milu.

Dr. Üchritz Zs. versenystállója:

- 46 p m *Vier Galant* Verneuil—Galante.
- 46 p m *Baro* Kishöröcsese—Bravienka.
- 46 sga m *Alpofi* Waisenknabe—Analogy.
- 36 sga m *Achilles II.* Ruperra—Briseis.
- 36 p m *Gara* Craig Millar—Galante.
- 36 sga m *Benecze* Doncaster—Baroness Sarolta.
- 36 p k *Craig* Millar—La Diva.
- 26 p m *Galkélet* Craig Millar—Galante.
- 26 sga m *Elys* Ruperra—Elipette.
- 26 p m *Conté* Doncaster—Contremine.
- 26 p k *Rosa Bonheur* Doncaster—Baroness Sarolta.
- 26 p k *Duquaine* Bálvány—Kallu.
- 26 p k *Angeline* Bálvány—Analogy.
- 26 p k *Friedrich* Craig Millar—Favorita.
- 26 sga k *Trisch-Trisch* Ruperra—Young Tripaway.

Péchy Andor ur versenystállója:

- 56 p m *Kapitány* Kalandor—Jessica.
- 56 sga m *Abu* Verneuil—Altona.
- 46 sga m *Ertök* Ruperra—Jessica.
- 36 p m *Alak* Recorder—Alita.
- 36 sga m *Pajósa* Milou—Panique.
- 36 p m *General* Couard Fitz James—Snapshot.
- 36 p k *Fosterling* Hagioscope—Friendless.
- 26 p m *Vauban* Beaumont—Valentine.
- 26 sga m *Tudós* Craig Millar—Tunica.
- 26 p m *Bérlő* Kishöröcsese—Marie Thérèse.
- 26 p m *Isacco* Ruperra—Ila.
- 26 p k *Harvest* Harvester—Nyil.
- 26 sga k *Islandia* Kote Iceland—Miss Kate.
- 26 p k *Anni* Kishöröcsese—Apollinaris.
- 26 sga k *Cornu* Camelon—Ruby.

Jakabffy Andor ur versenystállója:

- 36 p m *Dog* Doncaster—Dido.
- 36 sga k *Caoulla* Strongian—Camella.
- 46 sga k *Leica* Ruperra—Saffi.

Mesztegynei magánidomító intézet.

Föld H. idomár.

Gr. Hunyady Imre versenystállója:

- 46 p h *Dale* Cymbal—Gelderland.
- 46 sga k *Weather* Doncaster v. Kishöröcsese—Weatherbeaten.
- 36 p m *Wallfit* Przdswit—Weatherbeaten.
- 36 sga k *Duchess* of Gowlstein Craig Millar—Duchess of Cornwall.
- 36 sga k *Jolly* Doncaster—Jewess.
- 26 sga m *Boston* Bálvány—Bayonne.
- 26 sga m *Julius II.* Doncaster—Donna Julia.
- 26 p m *Monsieur* Bálvány—Mlle Eglantine.
- 26 p m *Waver* Doncaster—Weatherbeaten.
- 26 sga k *Fullly* Ruperra—Full Speed.
- 26 sga k *Jelly* Milou—Jealous.
- 26 p k *Susset* Milou—Susan.

Tatai idomító-intézet.

Idomár: J. Styles. — Jockey: J. May.

Gr. Esterházy Miklós istállója:

- 46 p k *El caetera* Town Moor—Fair and Square.
- 56 sga h *Geschäftsfreund* Vederemo—Seagull.

Gr. Esterházy Ferenc lova:

- 26 p m *Milou* St. Gatien—Tuba.

Gr. Esterházy Móricz versenyst.

- 56 p h *Warrior* Amaranthus—Warfare.
- 56 p k *Pistache* Gunnersbury—Ginevra.
- 46 sga h *Conditor* Fehér holló—Cyclan-er.
- 46 sga m *Kalksburger* Strongian—Camella.
- 46 sga m *Prado* Doncaster—Parabl.
- 36 sga k *Almudi* Doncaster—Vollige.
- 26 p m *Hajszabarna* Vederemo—Themenau.
- 26 sga m *Papivölgy* Bálvány—Borealis.
- 26 p k *Lady* Mildred Craig Millar—Ginevra.
- 26 p k *Craig* Millar—Parabl.

Lowles T. ur lova:

- 26 p k *Chambermaid* Hastings—Gamine.

Tápiószentmártoni idomító-intézet.

Idomár: R. Smart.

Blaskovich Erő ur versenystállója:

- 46 p m *Mecész* Craig Millar—Becses.
- 46 sga k *Kégyes* Doncaster—Budgyöngye.
- 36 p k *Hissó* Pásztor—Harmat.
- 36 sga m *Fortly* Craig Millar—Becses.
- 26 p m *Fordis* Doncaster—Becses.
- 26 p m *Prinds II.* Doncaster—Budgyöngye.
- 26 sga m *Dshaj* Bálvány—Kedvencz.
- 26 p k *Szende* Ruperra—Olyan nincs.
- 26 p k *Angis* Doncaster—Lady Patroness.

Tatai idomító-intézet.

Idomár: A. Langham.

Gr. Sztáray János versenystállója:

- 46 p m *Mókos* Ercildoune—Mascotte II.
- 36 p m *Nador* Delaware—Nancy.
- 36 p m *Remus* Kishör—Renata.
- 36 p m *Softa* Ercildoune—Sophie.
- 36 p m *Thesens* Verneuil—Thesis.
- 26 p m *Isicle* Isonomy—Golspie.
- 26 sga m *Torpedo*—Response.
- 26 sga m *Sir* Bevis—Saxon Queen.
- 26 p m *Springbok*—Sophie.
- 26 *Mo-seur* Springbok—Mascotte II.

Káposztásmegyeri idomító-intézet.

Idomár: P. Prie.

Gr. Batthyány Elemér és Kezser Miklós ur versenystállója

- 36 sga m *Maurius* Marczai—Bolgár.
- 36 sga m *Old Ireland* Philammon—La Penitente.
- 26 sga m *Tural* Baraldine—Turgonna.
- 26 p m *Gaga* Galopin—Red Hat.
- 26 p m *Flying* Gib Wenlock—Flying Cloud.
- 26 p k *Dina* Ruperra—Primadonna.

Jankovich Gyula ur versenystállója:

- 46 f k *Helena* Pásztor—Herczegnö.
- 36 sga k *Piroska* Kishör öcsese—Peffar.
- 26 p k *Hires* Kishör öcsese—Herczegnö.
- 26 p k *Mikor* Ruperra—Mistake.

Jankovich József ur lova:

- 36 sga m *Év* Elemér—Woodnymph.

Gr. Degenfeld Gusztáv versenystállója:

- 26 sga m *Három a táncz* Beaumont—Elsa.
- 26 sga k *Ne nyulj hozzám* Old England—Aunt Ja.

Harkányi János és Andor urak versenystálló

- 36 p m *Hidalgo* Highland Chief—Red Flag.
- 36 p k *Szabolcs* Vederemo—Queen of Teurons.

Korabeli újságok hiteles versenystálló jelentései alapján.

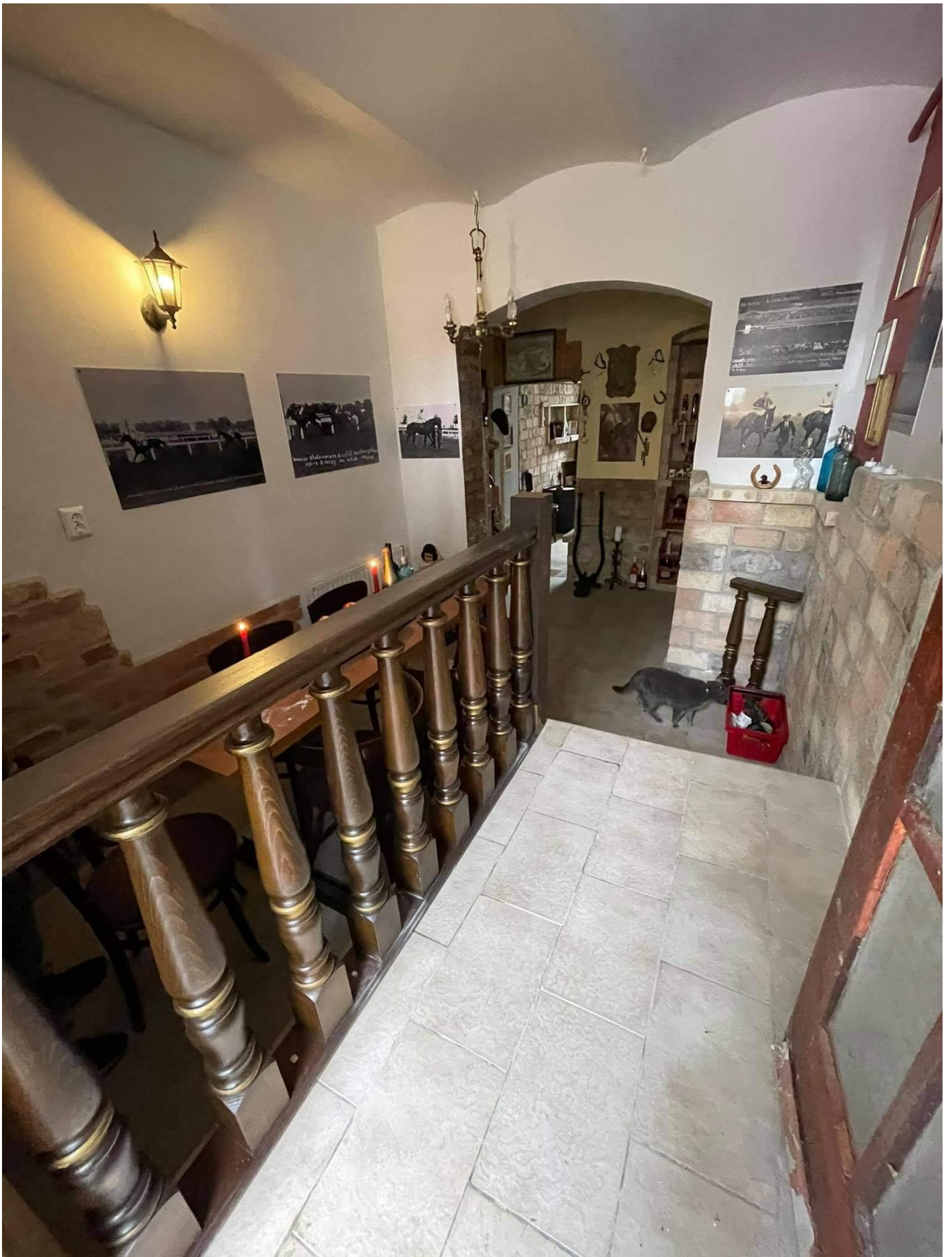

LUNA PHOTOGRAPHY • HARMOS CSILLA

“TOKIO-t”, a XIX. század utolsó évtizedének legjobb magyar lovát Henry Milne idomította.

Henry Milne a kép bal oldalán, kikapcsolódás, tenisz.

Tatai lóversenypálya a mai Kertváros területén.

Az évente megtartott versenyek bebizonyították, hogy a tatai gyeplőnyére válik az új lovas sportnak. Az idomárok egyöntetűen elismerték, hogy az országban a futólovak idomítására kiválóan alkalmas a tatai gyeplő. Az 1860-as években Káposztásmegyeren, Gödön és Tatán működtek tréningtelepek, valamint az egyes futtatók birtokain, így például Keszthelyen és Oroszváron lehetett felkészíteni a lovakat a versenyekre. **A tatai tréningpálya Bécs és Pest**

közötti kedvező földrajzi fekvése a tréningpálya jelentőségét megnövelte a többi pályával szemben. Bécs és Pest versenyei között időben félúton, a tóparti pályán lehetett felkészíteni az új futamokra a lovakat. A város vonzotta a versenyanyagot annál is inkább, mert felismerték, hogy a rendszeres és szakszerű idomítás a lovak javára válik. Tatán korszerű, jól öntözött homok- és gyep pályák álltak a tréningező lovak és lovasaik rendelkezésére. Az Esterházy-istállókat – a ménest és a versenylovakat – Remeteségpusztán helyezték el. A városban további modern, gondozott magán- és bérlistállók álltak rendelkezésre, amelyek **160-200 ló** elhelyezésére voltak alkalmasak. Az istállók az Esterházyak tulajdonát képezték. Éppen ezért a bérleti díjából befolyt jövedelem is az Esterházyakat illette. Az idomítómunka elsősorban a tóvárosi területen folyt. A pályákat mindenki használhatta, aki a szigorú pályarendet, a tisztasági és egészségügyi előírásokat betartotta. A tatai tréningpálya népszerűségét bizonyította a számos berendezett **versenyistálló 1867 és 1914** között. Tatán a legnagyobb istállót Esterházy Miklós József tartotta fenn. Az 1860-as években az ifjú gróf meghívására egy egész angol trénerkolónia érkezett a szigetországból Tatára. Ettől kezdve az istállótulajdonosok lovaik mellé már híres angol trénerket szerződtethettek. A tatai istállóban pedig kiváló angol szakemberek készítettek fel a versenyekre a lovakat. **A versenyistállók lovai Tatáról jártak Bécsbe, Baden-Badenbe és Pestre versenyezni. Az angol trénerek közül, akik ebben az időszakban érkeztek Magyarországra a magyar főnemeselek hívására, legjelentősebbek Francis Cavaliero, Thomas Beeson, George Hitch, Henry Milne és Robert Hesp volt. Robert Hesp, a verhetetlen Kincsem idomárja 1880 és 1887 között Tatán készítette fel a lovakat. John Beeson seniort még Esterházy Miklós gróf csábította Angliából Tatára az 1860-as évek közepén, rábízva lovai felkészítését. Az ifjabb John már Tatán született, magyar iskolába járt. A korszak egyik legeredményesebb idomárja, Henry Milne mellett tanulta a szakmát, kinek oldalán segédtréner, majd idomár lett, így „szövetségben” együtt treníroztak, mert Milne lányát vette feleségül.** Krakkóban történt, miközben a pálya szélén Beeson tartózkodott egy startzászlóval, egy kitörő ló elgázolta és kettős bordatörést szenvedett. Apósával együtt élénk társadalmi tevékenységet fejtett ki Tatán. Megalapították és vezették a lovászok országos önszegélyező egyesületét. A tatai „várúr”, gróf Esterházy Ferenc védnöksége alatt évente a téli szünetben az Esterházy szálló termeiben megrendezték a tatai angol kolónia bálját, amelyre a Monarchiában élő összes angol hivatalos volt. A brit szokások szerint feldíszített termekben az angolok reggelig ropták a csárdást a cigányzenére. Kijárták a grófnál, hogy a vasárnapi anglikán istentiszteleteknek a várban biztosítson helyet. Céllövőversenyt, úszóversenyt rendeztek.

Lóversenypályák Tatán a Baji úti Vasútállomás és Pezsgőgyár közelében.

A tatai versenylovak egyik legeredményesebb világhírű trénera, Henry Milne volt (1851 Epsom - 1938 Tata). Milne idomította a 19. század utolsó évtizedének legjobb magyar lovát, Tokiót és a Német Derby nyerő Macdonaldot. A mai Baji út 1. és Sport utca 33-ban az egész telekhatárt befoglalva versenystállók működtek. Br Üchritz Zsigmond és dr Péchy Andor ügyvéd/versenyló tulajdonos istállói ezen a területen voltak megosztva. Henry Milne 1887-ben Péchy

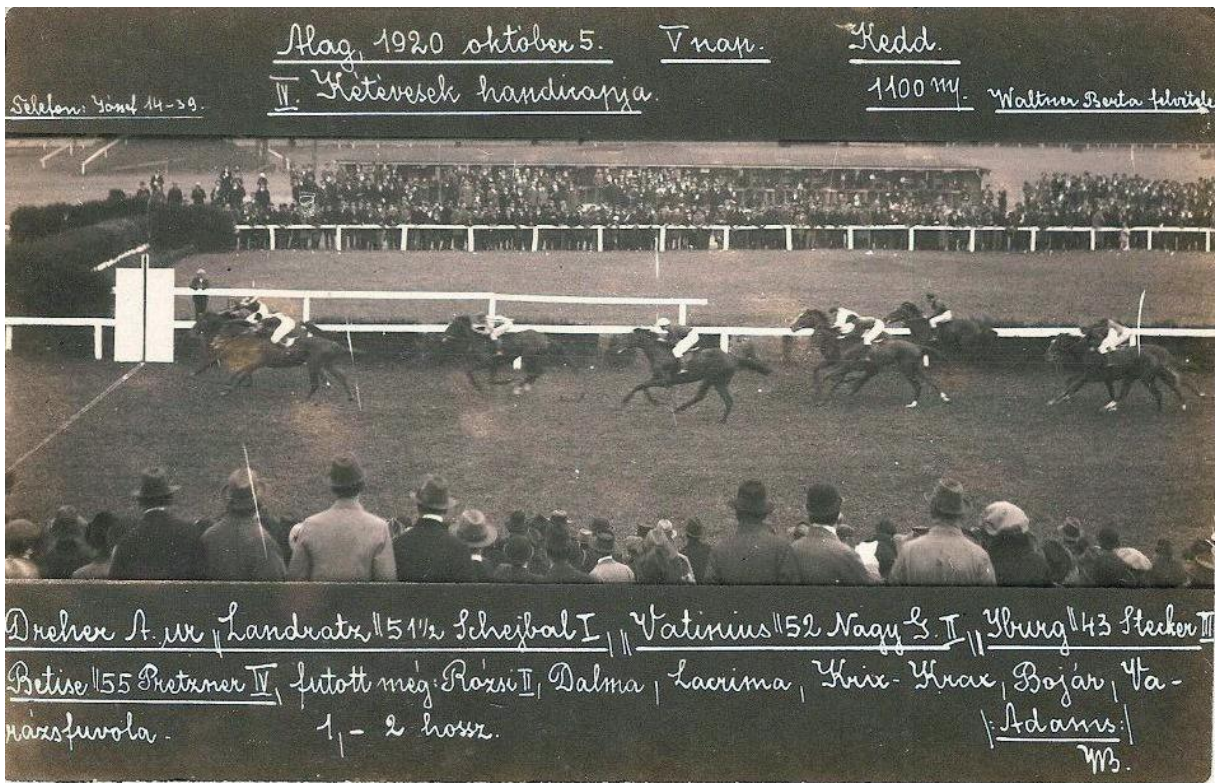
Andor hívására jött Tatára. Báró Üchtritz Zsigmond Henrik Adalbert (Marcaltó 1846.05.24-Budapest 1925.04.16) országgyűlési képviselő, főrendiházi tag, neves lótenyésztő és Péchy Andor (1875-1945) ügyvéd, politikus, császári és királyi kamarás, agronómus, nevezetes versenylóistálló tulajdonos volt, Tasnád (ma Tășnad, Románia). A főurak istállójának trénera mindvégig Henry Milne volt, ameddig nem került felszámolásra 1919-ben. Egy ilyen versenyló eltartási költsége évi hatezer koronába került. Ehhez jött a méregdrága amerikai zsokéék fizetése. Például Henry Milne saját istállót is működtetett (Tata volt ABC helyén), ennek az istállónak első zsokéja Fred Taral évi 32 ezer, Hughes pedig 18 ezer koronát kapott. A sikeres tréner istálló bővítés céljából az új TATA-TÓVÁROSI (Baji út és Sport úti komplexumba vitte át lovait 1898 után) a volt Hutschenreiter Károly ügető idomár istállóiba. George Henry Hitch (1868–1954) az angliai Mildenhallban született. 1892-ben érkezett az Osztrák-Magyar Monarchiába, ahol Oberweidenben abrakmesterként helyezkedett el. Az 1900-as évek elejétől már Tatán dolgozott a Villa komplexum területén Heath idomár mellett, kinek 1912-ben bekövetkező halálakor átvette az istállóját. 1915. márciusában letette a honpolgári esküt, majd 1919.08-tól elköltözött Alagra. A 20-as években érkezett pályafutásának csúcsára. Legjobb éve 1921. volt, amikor lovai közül Balbinus az Osztrák Derbyt, Vatinius pedig (pont Alagon) az első Magyar Derbyt nyerte. Legkedvesebb lova a kivételes képességű kanca, Starlight volt. 1929-től 1932-ig megszakítás nélkül idomár champion lett. Összesen négy Derbyt nyert.

George Henry Hitch és családja szintén lakott pár évet Tatán a Sport utcai villában és a családból George a mai napig Tatán él.

Vatinius győzelme, ami az első Magyar Derby megnyerése volt 1920-ban, 1100 m-en Balbinus lova pedig a Wien Derbyt nyeri meg.

Tréner George Hitch Vatinus, lovasával (Nagy Géza) és tenyésztőjével (Luczenbacher Pál) (Forrás: Vasárnapi Újság, 1921/13: 154.)

„Finomkezű” idomár, mondták róla, vagyis lovait kíméletesen készítette fel, nem kívánt tőlük erőn felül, azaz nem feszítette túl a „húrt”. Nagy gondot fordított az istállózásra, ami télen is szellős volt, teletetési módszere alig ismerte a takarót. Sikerei a határon túl is ismertté tették a nevét. Többször hívták Olaszországba, de egyszer sem kellett a sokat ígérő meghívás, mert Alagon érezte magát legjobban, nem akart innen távozni. Testvérei és kiterjedt rokonsága Newmarket környékén éltek, tartotta velük a kapcsolatot. Istállóját Róbert fia fokozatosan vette át, 1938-ban végleg visszavonult. Halálakor a Lósport Vállalat, a szaksajtó meg sem emlékezett róla. Fiai közül György Tatán maradt, az egyik bank cégvezetőjeként dolgozott, Ede állatorvos lett, Vilmos fiatalon meghalt, így a mesterséget egyedül Róbert folytatta.

A leghíresebb zsokék Tatán: James Styles (tatai temetőben eltemetve, Tata Sport úti versenystállóknál volt zsoké és tréner, Esterházy Miklós fő trénerként alkalmazta fő jockey Robert Huxtable, Henry Huxtable volt), Lemaire, Hughes, R. Cleminson, H. Aylin, Fred Taral USA (Henry Milne és Péchy Andor zsokéja 1900-1907. Tatán élt Sport úti versenytelepen fiával, feleségével), Bonta Ferenc (Szemere Istálló legjobb zsokéja a Baji úti versenystállóhoz szerződött), Janek Géza (tatai születésű George Hitch és Szemere, Springer istálló zsokéja, Sport út, Baji úti istálló jockeya volt), Janek Ferenc (tatai születésű, Hitch Istálló szerződött jockeya, Géza testvére) Fetting Alajos, Gulyás Mihály és Sente Károly, Hutschenreiter Károly fogathajtó és idomár Esterházy

ügetőket trenírozta haláláig. Tatán halt meg azon a napon (1898.05.07.), amikor Esterházy Miklós is, akinek fő tréneré és kimagasló kegyeltje volt. Mr. James Styles kimagasló eredménye, hogy 3X derbynyertő lovai ASPIRANT és NEM SZABAD a német és osztrák Derbyt nyerte és számtalan nagydíjat. A lovak gr Esterházy Miklós saját tenyésztésű lovai voltak és Styles haláláig végig Esterházy tréner maradt. 1920-ban szélütés érte, majd nehezen mozgott már és kénytelen volt haláláig a lakásában tartózkodni. 1925-ben halt meg és Tatán lett eltemetve a világhírű tréner és akadályverseny jockey.

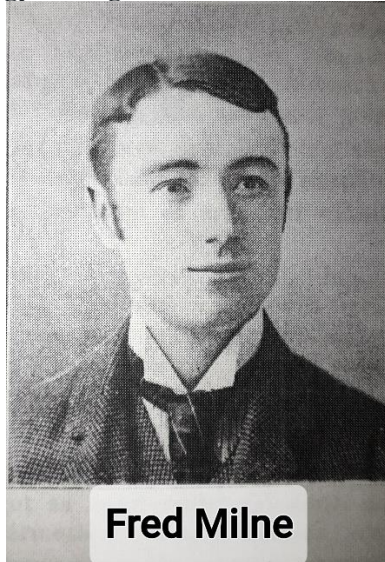

TATA Almási úti temetőben nyugszanak:

„A 11. sorban alacsony szürke kő jelzi **JAMES STYLES (1862-1925)**, a 7. sorban — kissé távolabb - hatalmas vörösmárvány kereszt pedig **JOHN BEESON (1834-1888)** és **HENRY MILNE (1857-1938)** angol tréner nyughelyét. Az egykor híres tatai istállókhöz és versenyekhez szerződött szakemberek közül H. Milne volt a legismertebb. Tokio nevű lova 1895 körül számos hazai és külföldi versenyt nyert (Bécsi Derby, Berlini Nagydíj stb.). „Korának egyik legnagyobb idomárja, valóságos művésze mesterségének” - írja róla Török Imre: Híres lovak, híres lovasok, híres versenyek című könyvében. Ugyanebben a sírban nyugszik **Henry Milne veje Dr. STRANSZKY JÁNOS (1892-1972)** fogorvos, autodidakta festő és művészetpártoló, aki akupunktúrás (tűszúrásos) kezeléssel is gyógyított (főleg mozgásszervi betegségben szenvedőket). A keleti oldal kriptasorában találhatóak **BEESON ALFRÉD (1864-1916)** angol tréner síremléke, s közelében a MOYS-kripta szép fehérmárvány domborműve, mely egy ülő nőt ábrázol életnagyságban.” Dr Kálmán Attila írásos emléke

Az 1899-ben a kontinensen elsőként itt használták a startgépet, amelyet egy ausztrál szabadalom után Amerikában már használtak. A tatai istállónak hoztak dicsőséget azok a lovak is, amelyek a **Ben Hur 1927-es** némafilm változatában a kocsiverseny jelenetében szerepeltek, **Henry Milne** a lovakat is trenirozta. **Péchy Andor Sport utcai istállóinak** egyik leghíresebb lova **Tokio** és **Macdonald** volt. A híres ló így született, a **Buccaneer – Kincsem** nagyszülők véréből **Tokio**, a rakoncátlan pej méncsikó. A yearling próbái és versenykarrierje a tatai tréningtelepen **Henry Milne** foglalkozott vele, majd a freudenausai versenypályán **Planner** mesternél indult. Tulajdonosa, a „piros szegfűs, sárosi gavallér”, **Péchy Andor** pénzhajhász menedzselésével folytatódott mindvégig. Óriási összegeket nyerve bejárta Európa versenyterepeit. **Tokio** ívelt nyakú, magabiztos ló volt, 23 nagy versenygyőzelmét, 8 konyító fülű, makacsul ellenszegülő veszteséggel vegyítette. Futókedvében lelépte a legnagyobb ellenfeleit is, máskor irányíthatatlanul kitört, leblokkolt, sereget hajtott. **Bolondériája** néha a reggeli tréningnél is előtört, ekkor „butacsirás” erővel neki támadt a neki nem tetsző lovaknak is. Nagydíjak sorából is kiemelkedő győzelmei: **Bécsi Derby** (feltartva, 10 hosszal), **Baden-Badeni Nagydíj** (top-súllyal, sétálva), **Berlini Nagydíj** (igen könnyen). Hát **Ő** volt "Tokio". **Milne** fia, **Fred Milne** szintén lovakat tréningezett, ezenkívül versenylovak transzportjával is foglalkozott és a környéken a legjobb „horse-dentist”, vagyis lófogorvos volt. **Milne** család **Epsonban**. **Fred Milne**, **Henry Milne** és **Frenky**

Milne szoros kapcsolatban többnyire együtt végezték.

voltak és a lovak transzportlását Magyarországra

Milne család - Nieselberger Róbert magángyűjteménye

Milne Tata besütő billog 1888. - Nieselberger Róbert magángyűjteménye

A Sport út 33. alatti villa alagsori kiszolgáló helysége jelenleg lovastörténeti villamúzeum.

A zsokék közül kiemelkedő volt **Fred Taral** teljesítménye. Az amerikai zsoké **Henry Milne** hívására érkezett Tatára. Ketten együtt nagy sikereket értek el. **Fred Taral** (USA) minden idők legjobb zsokéja volt a Monarchiában és akkor a világon, 1899-1907. között élt Tatán feleségével és gyermekével, a villában 5 évet lakott.

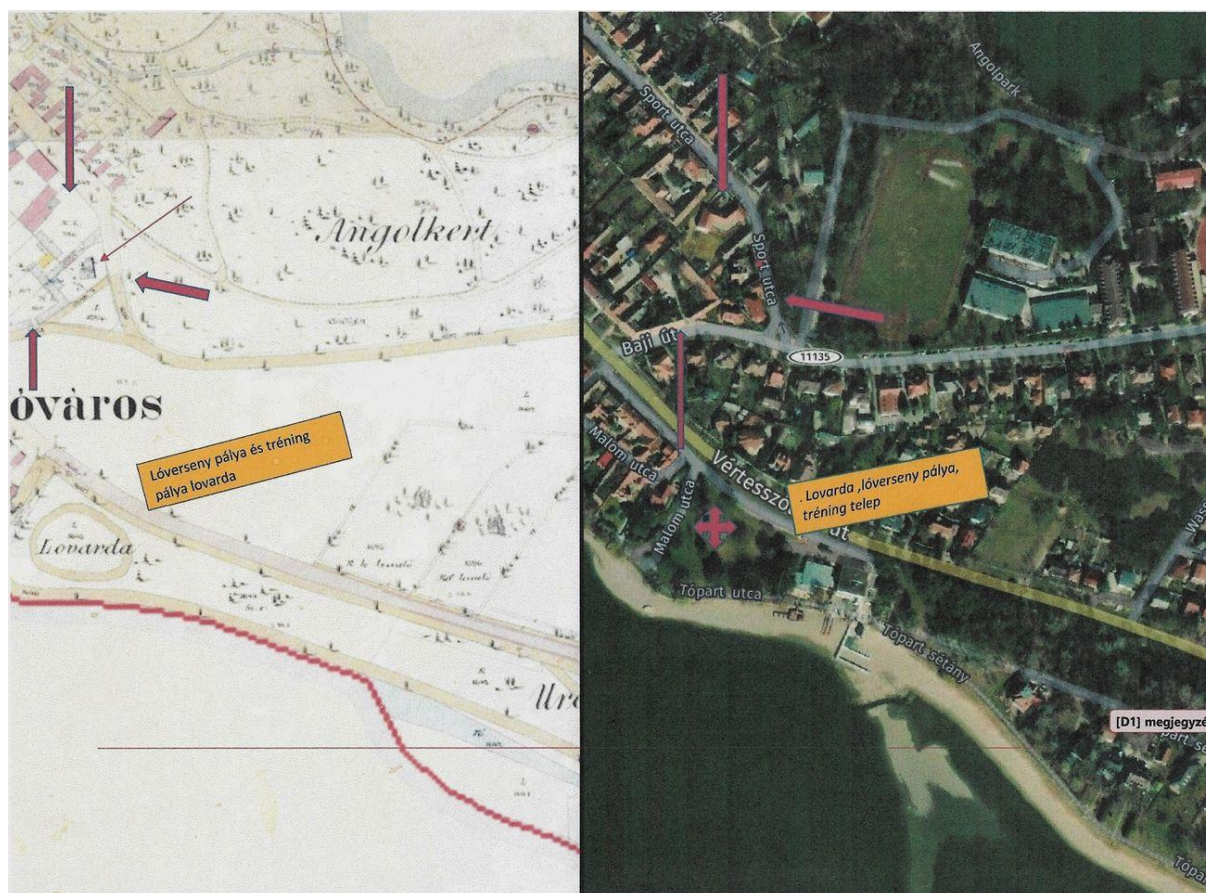

Fred Taral,
after winning the
great Eastern Handicap
with Hamburg.

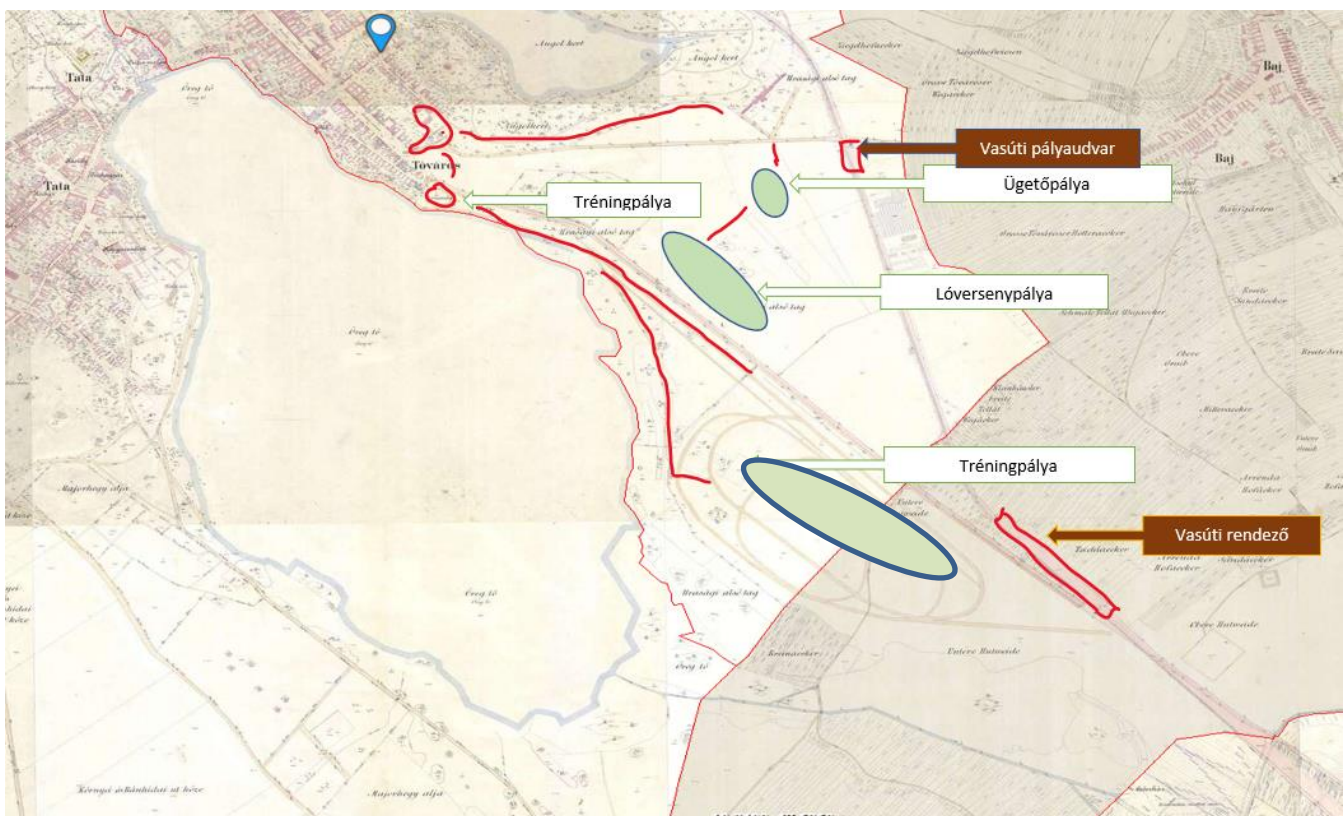
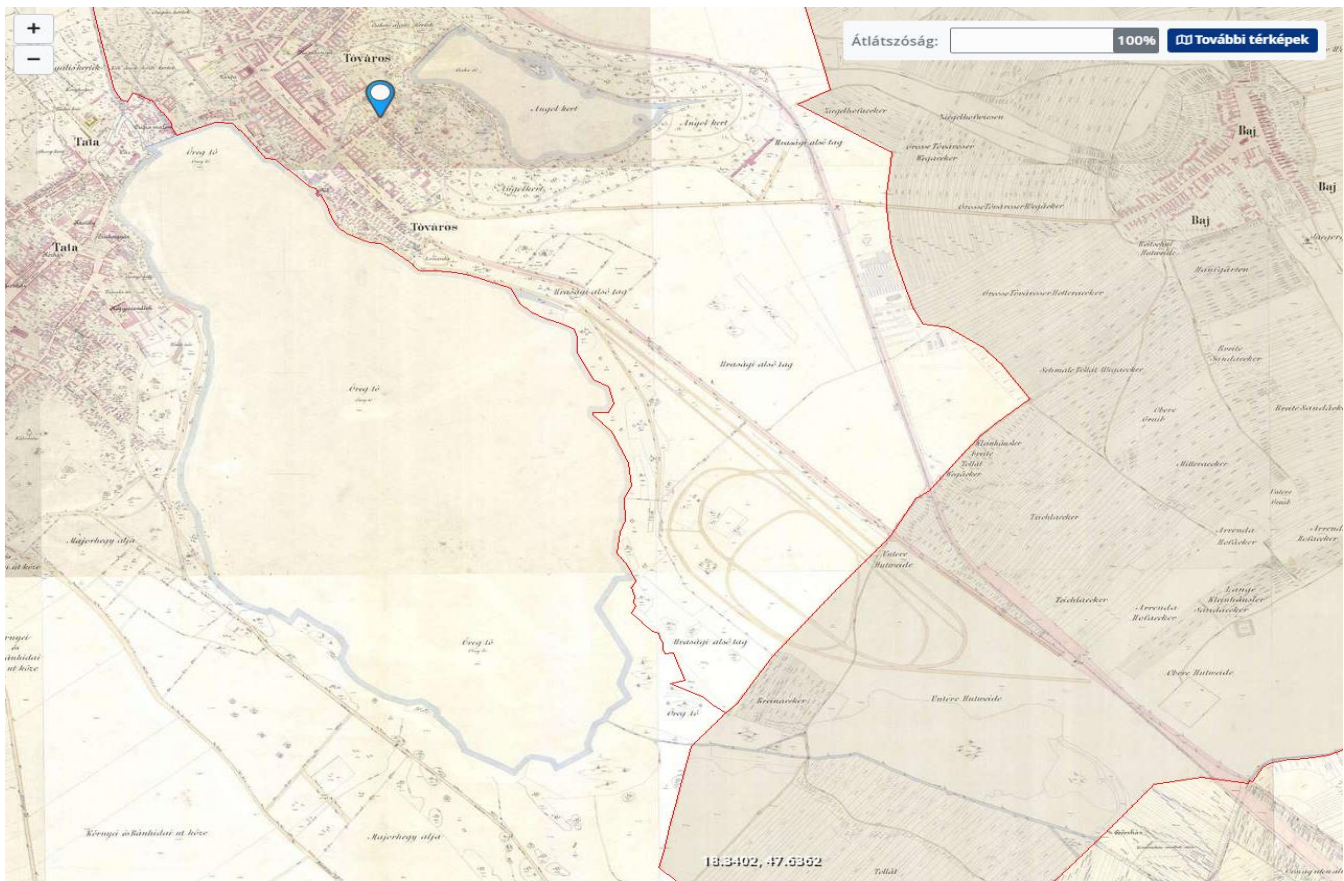
Német Derbyt Macdonald nyergében megnyerte dr Péchy Andor lovával és Henry Milne trenírozta Tata-Tóvároson. „A Taral név úgymond hamarosan program lett. Vakon követte őt a közönség nagy része, lovaglásait akkor is favorizálták, még ha az általa lovagolt lónak tulajdonképpen nem a legjobbak voltak az esélyei.” Taral a zsokék között olyan nagy név volt, mint a lovak között Kincsem: „Fred Taral, a csodalovas és Kincsem, a csodakanca beköltöztek az

emlékezés nagy csarnokába, ahová néhanapján minden valamirevaló sportembernek elkalandozik a gondolata.” Monarchiabeli pályafutása alatt 2442 alkalommal lovagolt és ebből 601- szer - azaz körülbelül minden negyedik versenyében - győzött. Péchy Andor szerint még seprűnyélen lovagolva is nyert volna. Sikerének titka nemcsak jó lovastudásának volt köszönhető, hanem a közönség részéről a becsületességében való mélyen gyökerező bizalomnak is. A becsületesség fogalma az 1891-es turfbotrányok után különösen fontos tényező volt, a zsokékról ugyanis nem alakult ki különösebben jó vélemény e tekintetben: „(...) ők, ha egzisztenciájukról van szó, rávallanak a kenyéradóikra, a nagy sportsmanekre is.” A világháború kitörése előtt már ausztrál zsokék is megjelentek a Monarchiában: Duggan, Fergusson és Carlslake, ez utóbbi kétszer nyerte el a sampion-címet. ERDŐDY, 1942. 41. 980 HOELLER, 1942. 242. ASZ XXIV. (1903. február 22.) 8. sz. 180. KRÚDY Gyula: Régi pesti históriák. (Tartal, a csodalovas és a százéves lóverseny.)

Az Oszták-Magyar Monarchia közigazgatási térképén, Tata 1886-os térképszelvényén jól látható, hogy a Baji út 1. (Budai út – 1886) és Sport utca 33. (Hattyúliget út – 1886) a villaépülethez milyen nagy földterület tartozott - 6000-8000 nm. Ezen a területen az istállórendszer és a lómozgató, udvari belső terület is jól kivehető, mai napig az istállórendszer megtalálható más-más funkciót betöltve. A térképen mind a mai napig jól látszik, központi elhelyezkedése volt az akkori villának és fő célja, hogy a jószágigazgatóknak, istállótulajdonosoknak, fő lovastrénereknek, zsokéknak kifejezetten kényelmes, extra otthont biztosítson. A villát körülölelő 8-10 részből álló istállórendszer 80-120 lónak adott folyamatosan helyet. A reggeli tréningeken 60-120 ló tréningezett folyamatosan. Tata Tóvárosi részén az ügető és galopp versenylovak, míg a tó Kastély felőli oldalán az akadályverseny lovak kapták a főszerepet. Érdekeség, ha a mai 2020-as térképpel összehasonlítjuk, észrevehetjük, mi minden változott mára. A volt istállórendszer földterülete és közvetlen a villaépületi földterület részben szintén 1937-1947. között az államosításban felszabdalásra, értékesítésre került a második világháború után. Az eredeti istállók a villaépület körül maradtak meg, korhű állapotban. A lovarda és gyakorló versenypálya még a tópart közelében volt. Tatának ezen ismeretlen területe kimagasló történelmi értékkel bír, aminek érintetlen lenyomata a Magán és Nyilvános Idomító Intézeti villaépület és az a kimagasló sporttörténelmi szellemi örökség, ami Tata és a megye Aranykorát jellemezte és világhírnévre tett szert.

A tatabányai tréningpálya sikerének évtizedeiben fedezte fel **John Metcalf** minden idők egyik legnagyobb magyar zsokéját, **Janek Gézát**. A kis termetű, rövid lábú, erős felsőtestű, széles vállú fiú zsoke pályafutása alatt két osztrák derby nyerő lovat lovagolt és több, mint 1300 győzelmet aratott. A másik nagy felfedezettet, **Bonta Ferencet**, **Szemere Miklós** karolta fel. **Szemere Miklós**nak Tatabányán az Egység utcában voltak versenyistállói és **B** istálló pedig a mostani Bajai úti saroknál illetve Almásfüzitőn. A zsokéknak Newmarketben **Willy Waugh** volt a lovalglómestere. Összesen 136-szor lovagolt, ebből 34-szer elsőnek, 27-szer másodiknak ért be. A versenyistállók két legjelentősebb hajtója **Halász Sándor** és **Hutschenreiter Károly** volt.

Janek Géza tatabányai verseny után “két osztrák derbinyerő lovat lovagolt és több, mint 1350 győzelmet aratott”.

A jövőbeni célunk a villával és szellemi örökségével kapcsolatban

Az 2021-ben alakulandó Lovastörténeti egyesület célja:

- **A Henry Milne, George Hitch, Fred Taral, Janek Géza, James Styles, Alfred és John Beeson, Hutchenreiter Károly család szellemi és tárgyi örökségének ápolása, gondozása, őrzése, népszerűsítése magángyűjteményen keresztül.**
- **A település és térsége természeti és épített környezetének gondozása, értékeinek őrzése, sírok gondozása.**
- **Elősegíteni a köznemesi életmód, valamint a térség történelmi feltárását, kutatását, a pusztuló tárgyi és írásos dokumentumainak megmentését, megőrzését.**
- **Kulturális értékek védelme, őrzése, népszerűsítése, népi és haladó hagyományok ápolása. A település és a térség kulturális életének színesítése, társadalomtudományi, művészeti, környezetvédelmi ismeretterjesztés.**

A Tatai Lovastörténeti Villa Múzeum Henry Milne és angol magyar lovastrénerek, jockeyk megismerése

Ezt az értékőrző és értékközvetítő tevékenységet végezzük évtizedek óta önkéntesen, töretlenül, politika mentesen a köz javát szolgálva. A közhasznú egyesület a célok megvalósítása érdekében:

- **kiállításokat, kulturális rendezvényeket, ismeretterjesztő előadásokat szervez kiadványokat készít és jelentet meg a jövőben**
- **segíti a Tatai Lovastörténeti Villa Múzeum szakmai és közönségkapcsolati tevékenységét**
- **feladatának tartja a fiatalok honismereti, néprajzi, történelmi, művészeti és környezetvédelmi ismereteinek gyarapítását**

Emlékkül kedves ismerősömnek, **Dr. Szatmári Sarolta** múzeumigazgatónak, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum főigazgató-helyettesének, aki sokat tett a tatai lóversenyzés történelmi megismertetéséért és annak közzétételéért.

Köszönettel: Nieselberger Róbert tulajdonos

Felhasznált irodalom: **HESP JÓZSEF “Az Alagi Angol kolónia 1-2-3-4 részletek”**

Az ESTERHÁZYAK TATA REMETESÉGI MÉNESÉNEK TÖRTÉNETE(1852–1944) MARTON MELINDA
Vadász és Sport lapok 1884-1919-ig

Tatai Hírlap 1886-1918-ig

Hitch György család magánképei, elbeszélései alapján

Milne család magánképei, elbeszélései alapján

Nieselberger Róbert történet kutató családi magángyűjteménye és több mint 1000 oldal rögzített magán kutatási dokumentum és családi elbeszélések alapján

Kronológia a Magán és Nyilvános idomító intézetben és a villában az Osztrák Magyar Monarchiában a világhírű trénerek, jockey és lovak eredményei:

Hutschenreiter Károly tréner Ügető Intézet 1885-1897. 5x Champion és Derby nyerő lovai neve ANDAL, AJÁNDÉK, HALIKRA (Baji úti részen tartotta az ügető lovakat).

James Styles tréner, jockey 1862-1925 gf Esterházy család fő trénere és zsokéja 3x Derby győzelem, nyerő lovak: ASPIRANT és NEM SZABAD és több, mint 150 nagydíj győzelem. (Sport utcai részen tartotta a lovakat) Tatai temetőben nyugszik.

Alfred Beeson tréner 1x Német Derby győzelem, ló neve HAGEN 1902-1916 (Sport és Baji út istállók tartoztak hozzá). Több, mint 50 nagydíj győzelem. (Sport utcai részen tartotta a lovakat) Tatai temetőben nyugszik.

Fred Taral jockey USA 1989-1907 között lakott a Sport úti Magán és Nyilvános Idomító Intézeti villában családjával. 2400 győzelem 50 Derbyt nyert a világban bekerült az USA halhatatlanok Múzeumába. NYERŐ LOVAK: MACDONALD, TOKIO, PETUR, HORKAY, BON AMIE, SORENTO.

Janek Géza tatai születésű, 1450 győzelem, 3x nyert Derbyt a Monarchiában St Leger díj 8x győztese Magyar rekord (Sport utcai részen volt alkalmazva) NYERŐ LOVAK: MICZI, STYRIAN, RASCAL, VIVID, FABE, NUMA-POPILIUS, RADAU, ARMADA.

Gulyás Mihály 150 győzelem 2x nyert Derbyt a Monarchiában, (Baji úti részen volt alkalmazva) Tatán telepedett le és dolgozott, 1928-ban még trafikot is üzemeltetett Tatán. KOKORO, AMMERGAN, HAZLEMIMI.

Henry Milne 5 Champion tréner 2X nyert derbyt, a lovak neve TOKIO, MACDONALD 1898-1919. (Baji út Sport úti részén is tartotta a lovakat), a villát 2 évet használta és lánya is lakott itt (később visszaköltöztek a Stranzky házba a Váralja utcába). Tatai temetőben nyugszik.

Heat Robert idomár 1899-1912-ig. (Sport utcai részen tartotta a lovakat)

Robert HUXTABLE 50 győzelem (Sport utcai részen volt alkalmazva) 3x Derbyt nyert a Monarchiában PATIANCE, MORPHET.

George Hitch 5x Champion idomár 1902-1920. 2X Derby győzelem a Magyar első derby nyerő ló trénere, Vatinius 1921 Alag. Osztrák derby Balbinus 1921. (Sport utcai részen tartotta a lovakat), 1912-1915 között lakta a villát.

Feszty Lajos jószágigazgató 1915-1920. (felügyeleti jelleggel tartózkodott nem állandóan a villában).

Esterházy grófnő lakta időközönként 1935-1937-ben (családi elbeszélések alapján).

Dr. Karnis József Főorvos 1937-44 között lakta a villát és tüdőszanatóriumi magánrendelő, klinika is volt.

Nieselberger István építési vállalkozó lakta 1947-től napjainkig - Nieselberger családi magántulajdon.

Szándékom a villa történelmi részének megismertetése. Tata város lakóinak olyan plusz információt adni, ami közelebb viszi az olvasót Tata Aranykorához. Egyben emléket állítva azoknak, akik lóversenyzésben, tenyésztésben világhírnevet szereztek Tatának. Méltatlanul elfeledett istállótulajdonosait, zsokéit, lótenyésztőit, akik a lovasélet Aranykorában felvirágoztatták városunkat.

6. Indoklás a megyei értéktárba történő felvétel mellett: Jelenleg Magyarországon, Alagon van egy ilyen hasonló villa, amiben szintén F.Taral illetve a Huxtable család lakott. A lovas történelmi villaépületben sok prominens jockey, tréner, befektető lakott és dolgozott. Az angol trénerek kimagasló munkásságának egyik védjegye az utókor számára és a villa körüli komplexum megőrzése, megtartása, valamint villa múzeum helytörténeti bemutatása. Tata a Magyar Newmarket volt. A világhírű sportteljesítményeket megőrizni, publikálni az utókor számára és a megye számára ezt a felbecsülhetetlen szellemiséget megtartani. Nem ismerek hasonló értékőrző dokumentumleírást Magyarországon sem foglalták össze ilyen részletesen a Magán és Nyilvános Idomító intézetek eredményeit és működését és nem történt meg a mai napig a tatai lóversenyzés kimagasló értékeinek bemutatása ilyen részletesen. Egyben feltárja ennek a 35 évnek a sikereit, eredményeit, illetve számos trénerét, jockeyit, versenylovait, amik már a múlt homályába vesztek és méltatlanul feledésbe merültek.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források): Vadász- és Lóverseny újság, Magángyűjtemény, Henry Milne és George Hitch családi gyűjteményei, Osztrák-Magyar Monarchia Közigazgatási térképe pályarajzai.

TATA-TÓVÁROSI Híradó, Nieselberger Róbert Lovastörténelmi magángyűjteménye található a villában és kutatási eredményei. Jelenleg angol korhű fotó- és filmstúdió. Angol és magyar lovastörténeti villamúzeum.

www.antikvilla.hu

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.antikvilla.hu

III. MELLÉKLETEK

1. A megyei értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja.
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *m*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánlólevelek.
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat.
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról.
5. A nemzeti érték felvételéről a 4. pontban megjelölt értéktárba felvevő döntés másolata.